TẠP CHÍ ĐIỆN TỬ
THƯƠNG HIỆU & CÔNG LUẬN

Đẩy mạnh nghiên cứu khoa học – Chìa khóa cho bảo tồn và phát triển bền vững dược liệu

15:12 25/01/2026

Trong bối cảnh nhu cầu sử dụng dược liệu ngày càng gia tăng, cùng với những yêu cầu ngày càng khắt khe về chất lượng, truy xuất nguồn gốc và tiêu chuẩn quốc tế, việc đẩy mạnh nghiên cứu khoa học trong bảo tồn và phát triển nguồn dược liệu đã và đang trở thành nhiệm vụ mang tính chiến lược.

Nghiên cứu khoa học – nền tảng cho bảo tồn nguồn gen dược liệu

Thực tiễn cho thấy, chỉ khi làm chủ được khoa học – công nghệ từ khâu bảo tồn nguồn gen, chọn tạo giống đến xây dựng quy trình trồng, sơ chế, chế biến, ngành dược liệu mới có thể phát triển bền vững, đáp ứng yêu cầu chăm sóc và bảo vệ sức khỏe nhân dân.

Chọn lựa mẫu nuôi cấy mô

Việt Nam được đánh giá là một trong những quốc gia có tiềm năng lớn về tài nguyên dược liệu với hàng nghìn loài cây thuốc phân bố trên nhiều vùng sinh

thái khác nhau. Tuy nhiên, quá trình khai thác tự phát kéo dài, thiếu quy hoạch, cùng với tác động của biến đổi khí hậu và suy giảm đa dạng sinh học đã khiến nhiều loài dược liệu quý đứng trước nguy cơ suy giảm, thậm chí cạn kiệt nguồn gen.

Công nghệ nuôi cấy mô được đánh giá mang tính ưu việt trong quá trình chọn tạo giống

Trước thực tế đó, nghiên cứu khoa học giữ vai trò then chốt trong việc bảo tồn, lưu giữ và phục tráng các nguồn gen dược liệu quý. Thông qua các đề tài nghiên cứu chuyên sâu, nhiều loài cây thuốc có giá trị đã được thu thập, đánh giá toàn diện về đặc điểm hình thái, sinh học và di truyền; xây dựng ngân hàng gen, vườn giống gốc cũng như các quy trình nhân giống phục vụ sản xuất. Đây chính là nền tảng khoa học quan trọng để khôi phục, phát triển các vùng nguyên liệu dược liệu theo hướng ổn định, bền vững và có kiểm soát.

Đốt thân cây hoa cúc tái sinh chồi, không nhiễm bệnh sau khi khử trùng bề mặt

Thực tiễn nghiên cứu tại Trung tâm Nghiên cứu trồng và chế biến cây thuốc Hà Nội (Viện Dược liệu) cho thấy, năm 2025, mặc dù còn nhiều khó khăn về tổ chức, nhân lực và cơ sở vật chất, đơn vị vẫn triển khai hiệu quả các nhiệm vụ khoa học – công nghệ và đạt nhiều kết quả nổi bật trong bảo tồn nguồn gen, chọn tạo giống và xây dựng quy trình kỹ thuật.

TS. Nguyễn Văn Khiêm, Giám đốc Trung tâm cho biết, thời gian qua, Trung tâm đã chủ trì và phối hợp thực hiện hàng chục đề tài, nhiệm vụ khoa học ở các cấp khác nhau. Đáng chú ý là đề tài cấp Nhà nước về bảo tồn và phát triển nguồn gen Hoàng cầm và Nần nghệ. Từ đề tài này, nhiều sản phẩm khoa học có giá trị đã được hình thành như vườn giống gốc, quy trình sản xuất giống, quy trình trồng và sản xuất dược liệu theo tiêu chuẩn GACP-WHO, góp phần quan trọng vào việc chuẩn hóa sản xuất dược liệu trong thực tiễn.

Ở cấp địa phương, các đề tài bảo tồn nguồn gen và xây dựng mô hình trồng, sơ chế dược liệu tại nhiều tỉnh, thành như Hải Phòng, Đắk Lắk, Gia Lai, Lâm Đồng… đã góp phần hình thành các vùng trồng dược liệu tập trung, áp dụng đồng bộ tiến bộ kỹ thuật, từng bước nâng cao giá trị và hiệu quả kinh tế của cây thuốc tại cơ sở.

Gắn nghiên cứu với đào tạo và chuyển giao công nghệ

Một trong những chỉ dấu quan trọng phản ánh hiệu quả của nghiên cứu khoa học trong lĩnh vực dược liệu chính là số lượng và chất lượng các công bố khoa học. Năm 2025, Trung tâm đã công bố 42 bài báo khoa học, trong đó có các bài đăng trên tạp chí quốc tế và nhiều tạp chí chuyên ngành uy tín trong nước. Nội dung nghiên cứu tập trung vào nhận diện loài bằng mã vạch DNA, chọn tạo giống, đánh giá đặc điểm nông sinh học và tác động của các biện pháp kỹ thuật đến năng suất, chất lượng dược liệu.

Đẩy mạnh nghiên cứu khoa học giúp tạo ra những giống dược liệu quý, có giá trị kinh tế cao

Song song với đó, việc xây dựng và ban hành các tiêu chuẩn cơ sở, quy trình kỹ thuật theo hướng GACP-WHO được xác định là bước đi quan trọng nhằm chuẩn hóa sản xuất và nâng cao chất lượng dược liệu. Các quy trình về nhân giống, trồng, sơ chế và bảo quản không chỉ phục vụ nghiên cứu mà còn được chuyển giao cho doanh nghiệp, địa phương, góp phần đưa kết quả nghiên cứu khoa học vào thực tiễn sản xuất.

Nguồn giống cây nuôi cấy mô có thể mua ở các trung tâm nghiên cứu giống cây trồng

Đẩy mạnh nghiên cứu khoa học trong bảo tồn và phát triển dược liệu không thể tách rời công tác đào tạo nguồn nhân lực và chuyển giao công nghệ. Theo TS. Nguyễn Văn Khiêm, trong năm 2025, Trung tâm đã tổ chức nhiều khóa đào tạo, cấp chứng chỉ GACP-WHO cho hàng chục học viên; đồng thời thực hiện các hợp đồng tư vấn, hỗ trợ doanh nghiệp xây dựng hồ sơ công nhận vùng trồng dược liệu đạt chuẩn.

Hoạt động này không chỉ góp phần nâng cao năng lực cho đội ngũ sản xuất dược liệu tại cơ sở, mà còn khẳng định vai trò của các đơn vị nghiên cứu trong việc đồng hành cùng doanh nghiệp và địa phương, hình thành chuỗi liên kết từ nghiên cứu – sản xuất – tiêu thụ dược liệu.

Thách thức và định hướng trong giai đoạn tới

Bên cạnh những kết quả đạt được, công tác nghiên cứu khoa học trong bảo tồn và phát triển dược liệu vẫn đang đối mặt với không ít thách thức. Cơ sở vật chất, trang thiết bị phục vụ nghiên cứu, đặc biệt là khâu sơ chế, bảo quản sau thu hoạch còn hạn chế; một bộ phận cán bộ trẻ cần tiếp tục được đào tạo, bồi dưỡng để nâng cao năng lực nghiên cứu chuyên sâu. Ngoài ra, việc huy động nguồn lực xã hội cho nghiên cứu và phát triển dược liệu hiện nay vẫn chưa tương xứng với tiềm năng.

Mẫu nuôi trong môi trường đặc biệt

Thực tiễn đó đặt ra yêu cầu cần có các cơ chế, chính sách đồng bộ hơn nhằm khuyến khích nghiên cứu khoa học, thúc đẩy hợp tác giữa các viện nghiên cứu, trường đại học với doanh nghiệp; đồng thời tăng cường đầu tư cho hạ tầng nghiên cứu, bảo tồn và phát triển nguồn gen dược liệu.

Trong năm 2026 và những năm tiếp theo, Trung tâm Nghiên cứu trồng và chế biến cây thuốc Hà Nội xác định tiếp tục lấy nghiên cứu khoa học làm nhiệm vụ trọng tâm, là giải pháp then chốt để bảo tồn và phát triển bền vững ngành dược liệu. Trọng tâm là hoàn thành các nhiệm vụ nghiên cứu theo kế hoạch, đẩy mạnh công bố khoa học, công bố lưu hành các giống cây thuốc mới; đồng thời mở rộng hoạt động tư vấn, chuyển giao công nghệ, tạo nguồn thu bền vững cho đơn vị nghiên cứu.

“Đẩy mạnh nghiên cứu khoa học trong bảo tồn và nghiên cứu dược liệu không chỉ là yêu cầu trước mắt mà còn là chiến lược lâu dài nhằm khai thác hiệu quả tiềm năng dược liệu của Việt Nam. Những kết quả đạt được trong thời gian qua đã và đang khẳng định vai trò nòng cốt của khoa học – công nghệ trong việc bảo tồn nguồn gen, nâng cao chất lượng dược liệu và tạo nền tảng cho sự phát triển bền vững của ngành dược liệu nước ta”, TS. Nguyễn Văn Khiêm nhấn mạnh.

Hoàng Phương (t/h)